

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläketukilain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläketukilain muuttamisesta (HE 204/2018 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Inka Hassinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Jenni Kommio, Kansaneläkelaitos

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Suomen Yrittäjät ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan eläketukilakia muutettavaksi siten, että eläketuen saajien piiriä laajennettaisiin. Ennen 1 päivä syyskuuta 1958 syntyneet pitkäaikaistyöttömät, jotka ovat olleet lähes yhdenjaksoisesti viisi vuotta työttöminä 1 päivä syyskuuta 2012 ja 31 päivä elokuuta 2018 välisenä aikana, saisivat 1 päivästä lokakuuta 2019 alkaen työmarkkinatuen sijasta oikeuden eläketukeen. Eläketuki vastaisi määrältään takuueläkettä ja sitä maksettaisiin vanhuuseläkkeelle siirtymiseen tai 65 vuoden iän täyttämiseen saakka.

Esitys liittyy vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 2019.

Valiokunnan mietintö StVM 14/2018 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi vuoden 2017 kesäkuussa voimaan tulleen eläketukilain (1531/2016) soveltamista uusiin ikäryhmiin. Takuueläkkeen tasoisen eläketuen piiriin tulisivat myös ennen 1.9.1958 syntyneet pitkäaikaistyöttömät. Muutoksen johdosta eläketuen saajien määrä lisääntyisi ja eläketukea maksettaisiin vuoteen 2023 asti.

Eläketuen tarkoituksena on varmistaa erityisen vaikeaan työmarkkina-asemaan joutuneiden ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien toimeentulo. Tukea voidaan maksaa 60 vuotta täyttäneille ja lähes yhtäjaksoisesti viisi vuotta työttömänä olleille. Eläketuen saamisen edellytykset säilyisivät pääosin ennallaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää eläketukeen oikeutettujen piirin laajentamista perusteltuna pitkään työttömänä olleiden ja vaikeasti työllistyvien ikääntyneiden henkilöiden toimeentulon turvaamiseksi. Valiokunta kuitenkin korostaa, että eläketuki on tarkoitettu kertaluonteiseksi järjestelyksi. Työllistymistä tukevien imenpiteiden ja palveluiden tulee olla ensisijaisia myös ikääntyneiden henkilöiden toimeentulon ja työmarkkina-aseman parantamiseksi.

Hallituksen esityksen mukaan työttömyys on parantuneen taloustilanteen myötä vähentynyt kaikissa ikäryhmissä. Myös yli 60-vuotiaiden yhtäjaksoisesti yli viisi vuotta työttömänä olleiden määrä on laskenut. Vuoden 2018 toisella neljänneksellä tällaisia pitkäaikaistyöttömiä oli 2 856 henkilöä. Ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien määrää on vähentänyt eläketuen lisäksi myös heidän työllistymisensä ja entistä suurempi osallistumisensa työvoimapalveluihin. Valiokunta korostaa, että työllisyysasteen nostaminen ja työurien pidentäminen edellyttävät toimenpiteitä kaikissa ikäryhmissä. Työttömyyden estämiseksi on myös tärkeää pyrkiä turvaamaan ikääntyneiden työpaikkoja ja heidän pysymistään työelämässä. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, parantuneesta työllisyystilanteesta huolimatta pitkäaikaistyöttömien joukossa on edelleen henkilöitä, jotka ovat esimerkiksi menetetyn ammattitaitonsa, vähäisen koulutuksensa, elämänhistoriansa, terveydentilansa tai näihin rinnastettavien muiden syiden vuoksi vaikeasti työllistyviä. Erityisesti ikääntyneiden vaikeasti työllistyvien henkilöiden kohdalla erilaiset työllistymiseen johtavat toimenpiteet voivat viedä niin pitkän ajan, että työllistyminen on todennäköistä vasta, kun eläkeikä on jo saavutettu.

Valiokunta pitää eläketukeen oikeutettujen piirin laajentamista tarkoituksenmukaisena niin ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien toimeentulon turvaamisen kuin työvoimahallinnon resursien kohdentamisen kannalta. Eläketuella voidaan ehkäistä pitkään työttömänä olleiden ja vaikeasti työllistyvien ikääntyneiden henkilöiden syrjäytymistä ja köyhtymistä. Eläketuki myös vähentää viimesijaisen toimeentulotuen tarvetta. Ikääntyneen pitkään työttömänä olleen henkilön mahdollisuus hakeutua eläketuelle on myös inhimillisesti katsottuna kohtuullista, jos henkilöllä ei ole enää tosiasiallisia mahdollisuuksia työllistyä ennen eläkeikää. Eläketuen piirin laajentamisella ei ole vaikutusta työurien pidentämisen tavoitteeseen, koska eläketuki koskee edelleen määrällisesti vain hyvin rajattua vaikeasti työllistyvää pitkäaikaistyöttömien joukkoa. Lisäksi valiokunta painottaa, että eläketuen saaminen ei estä henkilöä olemasta työnhakijana tai työllistymästä.

Valiokunnan mietintö StVM 14/2018 vp

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että sekä eläketukea koskeva alkuperäinen lainsäädäntö että nyt ehdotettava eläketuen piirin laajennus on valmisteltu kiireellisellä aikataululla ilman sidosryhmien kuulemistä. Valiokunta pitää tärkeänä, että sidosryhmien kuulemisesta huolehditaan työmarkkinoihin vaikuttavissa uudistuksissa. Lisäksi valiokunta pitää välttämättömänä, että eläketuen kertaluonteisuudesta huolimatta sen käyttöä ja vaikutuksia erityisesti ikääntyneiden työllistymiseen selvitetään.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 204/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 22.11.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Pekka Puska kesk
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Martti Talja kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen